

Ders Değerlendirme Anketleri: Genel Çerçeve ve Marmara Üniversitesi Uygulama Süreci

1. Genel Çerçeve

Dünyanın birçok üniversitesinde öğrencilerin öğrenme süreçlerini ve öğretim üyelerinin performanslarını değerlendirmek amacıyla çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Öğretim üyesi performansının ölçülmesi ve değerlendirilmesi, öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve üniversitelerin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Ahmadi, Helms & Raiszadeh, 2001; Koh & Tan, 1997). Bu amaçla kullanılan yöntemlerin başında **ders değerlendirme anketleri** gelmektedir.

Ders değerlendirme anketleri ilk olarak 1920 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde Indiana eyaletinde bulunan Purdue Üniversitesi'nde öğretim kalitesini sistematik olarak ölçmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır (Calkins & Micari, 2010). Bu anketler öğretim üyelerine, dönem içerisinde yürüttükleri dersler sırasında sergiledikleri öğretim performansı hakkında geri bildirim sağlamayı hedeflemektedir.

Bu uygulama tarihsel olarak iki temel nedenle tartışma konusu olmuştur. Birinci tartışma, öğrencilerin dersleri ve öğretim elemanlarını değerlendirecek kadar deneyimli ve olgun olup olmadıkları ile ilgilidir. İkinci tartışma ise anket sonuçlarının dersin veya öğretim elemanının popülaritesi, verilen notların yüksekliği ya da dersin zorunlu veya seçmeli olması gibi unsurlardan etkilenebileceği yönündedir.

Ders değerlendirme anketlerinin kullanım amacı genel olarak iki başlık altında toplanmaktadır:

1. Öğretim elemanlarının performansına ilişkin geri bildirim sağlayarak akademik gelişimlerine katkıda bulunmak,
2. Kurumların insan kaynakları süreçlerinde (sözleşme yenileme, performans değerlendirme vb.) karar destek verisi sağlamak.

Literatürde asıl tartışma konusu genellikle ikinci kullanım alanı olmaktadır. Bununla birlikte, dersin kalitesi, dersin verimliliği, ders içeriğinden memnuniyet ve kullanılan öğretim yöntemleri gibi unsurların değerlendirilmesinde ders ortamındaki en önemli bilgi kaynağı öğrenciler olduğundan, bu konuların öğrencilere sorulması doğal bir gereklilik olarak görülmektedir.

Yapılan çeşitli araştırmalar da öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerini değerlendirmelerinin geçerli ve güvenilir sonuçlar üretebildiğini ortaya koymuştur. Günümüzde öğrenci değerlendirme anketlerinin eğitim-öğretim kalitesinin ölçülmesinde yaygın biçimde kabul gördüğü ve kullanıldığı görülmektedir (Ahmadi, Helms & Raiszadeh, 2001; Emery, Kramer & Tian, 2003; Koh & Tan, 1997; McKinney, 1997; Timpson & Desley, 1997; Radmacher & Martin, 2001; Solinas, Masia, Maida & Muresu, 2012; Sporeen, Brockx & Mortelmans, 2013; Whitworth, Price & Randall, 2002).

Sonuç olarak, literatürdeki tartışmalara rağmen özellikle 1990'lı yıllar ve 2000'li yılların başına kadar yapılan çalışmalar ders değerlendirme anketlerinin genel olarak geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Günümüzde yükseköğretim kurumlarında bu araçlar eğitim-öğretim kalitesinin izlenmesinde yaygın biçimde kullanılmaktadır.

2. Ders Değerlendirme Anketlerinin İçeriği

Ders değerlendirme anketleri incelendiğinde farklı üniversitelerde kullanılan soru setlerinin büyük ölçüde benzer olduğu görölmektedir. Anketlerde yer alan soru sayısı genellikle **10 ile 40 soru** arasında değişmekte ve çoğunlukla aralıklı ölçekler üzerinden değerlendirilmektedir.

Anket soruları genel olarak şu başlıklar altında toplanmaktadır:

1. Genel memnuniyet
2. Ders içeriği
3. Sınavlar ve değerlendirme yöntemleri
4. Ödevler ve projeler
5. Öğretim elemanı ve öğretim elemanı ile iletişim
6. Ders asistanı / araştırma görevlisi katkısı
7. Laboratuvar uygulamaları
8. Öğrencinin kendi öğrenme sürecini değerlendirmesi
9. Sınıf ortamının fiziksel koşulları

Bu yapı, dersin farklı boyutlarının sistematik olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır.

Marmara Üniversitesi'nde Ders Değerlendirme Anketlerinin Gelişimi

Marmara Üniversitesi'nde ders değerlendirme anketleri ilk yıllarda **manuel yöntemlerle** yürütölmüştür. Daha sonra Bilgi Yönetim Sistemi (BYS) altyapısına geçilmesiyle süreç dijital ortama taşınmıştır.

BYS üzerinden anket uygulamasını başlatan birimler ve yıllar şu şekildedir:

- **2011–2012:** Mühendislik Faköltei
- **2012–2013:** Fen-Edebiyat Faköltei
- **2013–2014:** İngilizce İşletme Bölümü, Siyasal Bilgiler Faköltei ve Teknoloji Faköltei

Kurumsal düzeyde anket uygulamalarının sistematik hale getirilmesi amacıyla:

- **2015 yılında** bir *Anket Komisyonu* kurulmuş ve **Anket Uygulama Yönergesi** hazırlanmıştır.
- **2017 yılında** eğitim-öğretim değerlendirme anket soruları düzenlenmiştir.

Bu düzenlemelerin ardından **2017 yılından itibaren ders değerlendirme anketleri üniversitenin tüm önlisans ve lisans programlarında uygulanmaya başlanmıştır.**

4. Anket Sorularının Standartlaştırılması

Ders değerlendirme anketlerinin birimlerin ihtiyaçlarına göre belirli ölçüde farklılaşması doğaldır. Özellikle farklı disiplinlerde eğitim veren üniversitelerde ders yapısı ve öğretim yöntemleri değişiklik gösterebilmektedir.

Bununla birlikte üniversite genelinde karşılaştırılabilir analiz ve raporlar üretilebilmesi için bazı **temel soruların standart tutulması önem taşımaktadır.** Sorularda önemli farklılıklar veya ölçek değişiklikleri olması durumunda üniversite genelinde bütüncül değerlendirme yapılması zorlaşabilmektedir.

Bu nedenle çekirdek soru setinin korunması, birimlerin ihtiyaç duyması halinde ise ek sorular ekleyebilmesi dengeli bir yaklaşım olarak görülmektedir.

5. Anket Sonuçlarının Yorumlanması

Toplanan anketler öğretim elemanlarına rapor halinde iletilmekte ve bu raporların doğru yorumlanması büyük önem taşımaktadır. Uygulamada öğretim elemanlarının sıklıkla şu soruları sorduğu görülmektedir:

- “Bu anketler gerçekten işe yarıyor mu?”
- “Bu sonuçları nasıl değerlendirmeliyiz?”
- “Anketleri nasıl okumalıyız?”

Anket sonuçları doğru yorumlandığında hem bireysel hem de kurumsal düzeyde önemli katkılar sağlayabilmektedir:

- **Bireysel düzeyde:** öğretim elemanlarına derslerine ilişkin geri bildirim sunar.
- **Bireysel ve yönetsel düzeyde:** belirli alanlarda ortaya çıkan sorunlara erken müdahale edilmesine yardımcı olur.
- **Kurumsal düzeyde:** yıllar içindeki eğilimlerin izlenmesini mümkün kılar.

Ölçek sonuçları yorumlanırken dersin zorunlu veya seçmeli olması, sınıf büyüklüğü, dönem içinde yaşanan özel durumlar gibi faktörler de dikkate alınmalıdır. Özellikle seçmeli ve küçük sınıflarda ortalamalar genellikle daha yüksek olabilmektedir.

Ayrıca sonuçlar değerlendirilirken tek bir soruya odaklanmak yerine genel eğilimlerin incelenmesi ve farklı dönemler arasındaki değişimlerin takip edilmesi önemlidir.

Ölçek Değerlerinin Yorumlanması

Ders değerlendirme anketleri **6’lı aralıklı ölçek** üzerinden değerlendirilmektedir. Bu nedenle sonuçlar yorumlanırken ortalama değerlerin neyi ifade ettiğinin dikkate alınması önemlidir. Ölçek yapısı gereği **3,5 değeri bir soru için ortalama puanı temsil etmektedir.**

Genel olarak ders değerlendirme sonuçlarının ortalama etrafında toplanması beklenen bir durumdur. Özellikle **zorunlu ve kalabalık derslerde**, ders içeriğini farklı düzeylerde benimseyen öğrenciler bulunduğundan ortalamaya yakın değerler doğal kabul edilmektedir. Bu tür derslerde **4 ve üzeri ortalamalar olumlu bir değerlendirmeye**, daha yüksek değerler ise güçlü bir performansa işaret etmektedir.

Seçmeli ve görece küçük sınıflarda yürütülen derslerde ise ortalamaların genellikle daha yüksek olması beklenmektedir. Öğrenciler bu dersleri isteyerek seçtikleri için derse yönelik memnuniyet düzeyi daha yüksek olabilmektedir. Bu tür derslerde **4–5 arası ortalamalar normal kabul edilirken, 5 ve üzeri değerler güçlü bir performansı gösterebilir.**

Buna karşılık herhangi bir soruda **1 ile 3 arasında değişen ortalamalar**, öğrencilerin o konuda memnuniyetsiz olduğunu gösterebilir ve hem öğretim elemanı hem de yönetim açısından dikkat edilmesi gereken bir durum olarak değerlendirilebilir. Ancak bu tür sonuçlar yorumlanırken dersin niteliği, sınıf büyüklüğü, dönem içinde yaşanan özel durumlar ve benzer bağlamsal faktörlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

6. Katılımın Teşvik Edilmesi ve Sürecin Geliştirilmesi

Ders değerlendirme anketlerinin etkinliği, öğrencilerin anketlere katılım düzeyi ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle öğrencilerin geri bildirim vermeye teşvik edilmesi önem taşımaktadır.

Bu süreç yalnızca ders değerlendirme anketleri açısından değil, öğrencilerin gelecekte iş yaşamında karşılaşacakları değerlendirme ve geri bildirim mekanizmalarına alışmaları açısından da önemli bir kazanım sağlamaktadır. Ayrıca yükseköğretimde yürütülen akreditasyon çalışmaları da düzenli veri toplama ve değerlendirme süreçlerini gerektirmektedir.

7. 2024 Yılı Anket Güncellemesi

2024 yılında ders değerlendirme anketleri gözden geçirilmiş ve bazı güncellemeler yapılmıştır. Bu kapsamda anket ölçeği küçük bir öğrenci grubuyla pilot olarak uygulanmış ve alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Anketlerin **Türkçe, İngilizce ve Fransızca** versiyonları hazırlanarak sistemde tanımlanmıştır.

Ayrıca bazı programlar program akreditasyon süreçleri kapsamında anketlere ek sorular dahil etmiştir. Bu kapsamda özellikle İletişim Fakültesi ve İşletme Fakültesi bazı programlarında ilave değerlendirme soruları uygulanmıştır.

Kaynakça

- Ahmadi, M., Helms, M. M., & Raiszadeh, F. (2001). Business students' perceptions of faculty evaluations. *The International Journal of Educational Management*, 15(1). 12-22.
- Calkins, S. & Micari, M. (2010). Less-than-perfect judges: evaluating student evaluations. *The NEA Higher Education Journal, Fall*, 7-22.
- Emery, C. R., Kramer, T.R. & Tian, R.G. (2003). Return to academic standards: a critique of student evaluations of teaching effectiveness. *Quality Assurance in Education*, 11(1). 37-46.
- Koh, H. C. & Tan, T. M. (1997). Empirical Investigation of the factors affecting SET results. *The International Journal of Educational Management*, 11(4). 170-178.
- Mckinney, K. (1997). What do students ratings mean? *The National Teaching and Learning Forum*, 7(1). 1-4.
- Radmacher, S. A & Martin, D. J. (2001). Identifying significant predictors of student evaluations of faculty through hierarchical regression analysis. *Journal of Psychology*, 135(3). 259-269.
- Solinas, G., Masia, M. D., Maida, G. & Muresu, E. (2012). What Really Affects Student Satisfaction? An Assessment of Quality through a University-Wide Student Survey. *Creative Education*, 3(1). 37-40.
- Spooren, P., Brockx, B. & Mortelmans, D. (2013). On the Validity of Student Evaluation of Teaching: The State of the Art. *Review of Educational Research*, 20(10). 1-45.
- Timpson, W. W. & Desley, A. (1997). Rethinking student evaluations and the improvement of teaching: instruments for change at the University of Queensland. *Studies in Higher Education*, 22(1). 55-66
- Whitworth, J. E., Price, B. A. & Randall, C. H. (2002). Factors that affect college of business students' opinion of teaching and learning. *Journal of Education for Business*, 77(5). 282-289.

MÜ Kalite Koordinatörlüğü

<https://kalite.marmara.edu.tr/>

2024